TARBIYA JARAYONIDA ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALAR VA ILG‘OR TAJRIBALARDAN FOYDALANISHNING USTUVORLIGI

JDPU Pedogogika mutaxassisligi 2-kurs ,magistranti
Shukurova Saodat Anvarqizi

Annotatsiya: Mazkur maqolada tarbiya jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalar va ilg‘or tajribalardan foydalanishning ilmiy-nazariy asoslari hamda amaliy ahamiyati tahlil qilinadi. Zamonaviy yondashuvlarning o‘quvchi shaxsini rivojlantirish, tarbiyaviy samaradorlikni oshirish va o‘qituvchi faoliyatini modernizatsiya qilishdagi roli asoslab beriladi.

Kalit so‘zlar: tarbiya, pedagogik texnologiya, AKT, innovatsiya, STEAM, kompetensiya.

Kirish:Globallashuv va raqamlashtirish jarayonlari ta’lim tizimiga kuchli ta’sir ko‘rsatmoqda. Bugungi o‘quvchilarning axborot bilan ishlash tezligi va fikrlash uslubi o‘zgargani sababli tarbiya jarayonida zamonaviy yondashuvlar zarur bo‘lib bormoqda.Zamonaviy texnologiyalarning tarbiya jarayonidagi o‘rni:Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, multimedia vositalari va raqamli platformalar tarbiya jarayonini interaktiv va samarali qiladi. Ular axborotni tez yetkazish, vizual tasvirlash va mustaqil o‘rganishni rivojlantirish imkonini beradi.Ilg‘or pedagogik tajribalar — bu ta’lim-tarbiya jarayonida o‘qituvchilar tomonidan samarali natija bergan, amaliyotda o‘zini oqlagan zamonaviy metodlar va yondashuvlar majmuasidir. Bunday tajribalar o‘quvchi shaxsini har tomonlama rivojlantirishga, uning bilim, ko‘nikma va tarbiyaviy sifatlarini shakllantirishga xizmat qiladi.

Tarbiya jarayonida ilg‘or pedagogik tajribalardan foydalanishning asosiy maqsadi o‘quvchini passiv tinglovchi emas, balki faol ishtirokchi sifatida

shakllantirishdir. Chunki zamonaviy ta’lim tizimi o‘quvchidan mustaqil fikrlash, tahlil qilish va qaror qabul qilish kabi kompetensiyalarni talab etadi.Ilg‘or pedagogik tajribalar tarkibiga hamkorlik pedagogikasi, loyiha asosida o‘qitish, muammoli ta’lim, STEAM yondashuvi hamda axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish kabi metodlar kiradi. Hamkorlik pedagogikasi o‘quvchilar o‘rtasida muloqot va jamoaviy ishlash ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Loyiha asosida o‘qitish esa ularni real hayotiy muammolar ustida ishlashga undaydi va mas’uliyat hissini kuchaytiradi.

Muammoli ta’lim o‘quvchilarda tanqidiy fikrlash va mustaqil xulosa chiqarish qobiliyatini rivojlantiradi. STEAM yondashuvi fanlar integratsiyasi orqali ijodiy va innovatsion fikrlashni shakllantiradi. AKT vositalari esa tarbiya jarayonini interaktiv va qiziqarli qilib, o‘quvchilarning faolligini oshiradi.Olib borilgan tahlillarga ko‘ra, ilg‘or pedagogik tajribalar qo‘llanilganda o‘quvchilarning darsga qiziqishi ortadi, mustaqil fikrlash darajasi rivojlanadi hamda ijtimoiy faolligi kuchayadi. Shu bilan birga, o‘qituvchi ham jarayonda yo‘naltiruvchi va motivator sifatida faol ishtirok etadi.

Shuningdek ilg‘or pedagogik tajribalar tarbiya jarayonini zamonaviy talablar darajasiga olib chiqadi va o‘quvchi shaxsining har tomonlama rivojlanishiga xizmat qiladi.Hamkorlik pedagogikasi, loyiha asosida o‘qitish va STEAM yondashuvi o‘quvchilarda mustaqil fikrlash, ijodkorlik va jamoada ishlash ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Loyiha metodi orqali o‘quvchi real hayotiy muammolarni hal qilish tajribasiga ega bo‘ladi.

Tarbiyaviy samaradorlik:Zamonaviy texnologiyalar qo‘llanilganda o‘quvchilarning faolligi ortadi, motivatsiyasi kuchayadi va bilimni amaliy qo‘llash darajasi oshadi. Tarbiya jarayoni qiziqarli va hayotiy ahamiyat kasb etadi. Tarbiya jarayonida tarbiyaviy samaradorlik deganda o‘quvchi shaxsida ma’naviy-axloqiy sifatlarning shakllanish darajasi, uning ijtimoiy hayotga moslashuvi hamda olingan tarbiyaviy ta’sirlarning amaliy natija berishi tushuniladi. Zamonaviy ta’lim tizimida

tarbiyaviy samaradorlik faqat bilim berish bilan emas, balki o‘quvchining shaxsiy rivojlanishi, uning mustaqil fikrlashi va ijtimoiy faolligi bilan baholanadi.Tarbiyaviy samaradorlikka erishishda birinchi navbatda tarbiya jarayonining maqsad va vazifalari aniq belgilanishi muhimdir. Maqsad aniq bo‘lmasa, tarbiya jarayoni tizimli va natijador bo‘la olmaydi. Shu sababli tarbiya jarayoni shaxsga yo‘naltirilgan bo‘lishi, har bir o‘quvchining individual xususiyatlarini hisobga olishi zarur.Tarbiyaviy samaradorlikka ta’sir etuvchi muhim omillardan biri bu o‘qituvchi faoliyatidir. O‘qituvchi nafaqat bilim beruvchi, balki tarbiyaviy jarayonni boshqaruvchi, yo‘naltiruvchi va motivatsiya beruvchi shaxs sifatida maydonga chiqadi. Uning pedagogik mahorati, muloqot madaniyati va shaxsiy namunasi tarbiya natijasiga bevosita ta’sir qiladi.

Shuningdek, zamonaviy pedagogik texnologiyalar tarbiyaviy samaradorlikni oshirishda muhim o‘rin tutadi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, multimedia vositalari va interaktiv metodlar o‘quvchilarda qiziqish uyg‘otadi, dars jarayonini jonlantiradi va tarbiyaviy ta’sirni kuchaytiradi. Bunday yondashuvlar orqali o‘quvchi nafaqat eshitadi, balki ko‘radi, tahlil qiladi va mustaqil xulosa chiqaradi.Tarbiyaviy samaradorlikni oshirishda oila, maktab va jamiyat hamkorligi ham muhim ahamiyatga ega. Oila muhitida berilgan tarbiya maktabda davom ettirilsa va jamiyat tomonidan qo‘llab-quvvatlansa, natija yanada samarali bo‘ladi. Ushbu uchlikning uyg‘unligi shaxsning barqaror rivojlanishini ta’minlaydi.

Bundan tashqari, tarbiyaviy jarayonda qo‘llaniladigan metodlar ham samaradorlikka bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Hamkorlik pedagogikasi, muammoli ta’lim, loyiha asosida o‘qitish kabi metodlar o‘quvchini faol ishtirokchi sifatida shakllantiradi. Bu esa uning ijtimoiy faolligini oshiradi va mustaqil qaror qabul qilish ko‘nikmasini rivojlantiradi.Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, tarbiyaviy samaradorlik yuqori bo‘lgan jarayonda o‘quvchilarda quyidagi sifatlar shakllanadi: axloqiy madaniyat, mas’uliyat, vatanparvarlik, jamoada ishlash ko‘nikmasi va mustaqil fikrlash. Bu sifatlar ularning

kelajakdagi hayotiy va kasbiy muvaffaqiyatiga asos bo‘lib xizmat qiladi.

Zamonaviy ta’limda o‘qituvchi yo‘naltiruvchi, motivator va innovator sifatida faoliyat yuritadi. Bu esa o‘qituvchidan doimiy kasbiy rivojlanishni talab etadi. Tarbiya jarayonida o‘qituvchi faoliyati markaziy o‘rin tutadi, chunki tarbiya samaradorligi ko‘p jihatdan o‘qituvchining kasbiy mahorati, shaxsiy fazilatlari va pedagogik yondashuviga bog‘liq. Zamonaviy ta’lim tizimida o‘qituvchi faqat bilim beruvchi emas, balki o‘quvchini shakllantiruvchi, yo‘naltiruvchi va tarbiyaviy jarayonni boshqaruvchi asosiy subyekt sifatida qaraladi.O‘qituvchi tarbiya jarayonida bir nechta muhim funksiyalarni bajaradi. Birinchidan, u tarbiyaviy maqsadlarni belgilaydi va ularni amalga oshirish strategiyasini ishlab chiqadi. Bu jarayonda o‘quvchilarning yosh xususiyatlari, individual qobiliyatlari va psixologik holati inobatga olinadi. Ikkinchidan, o‘qituvchi tarbiyaviy muhitni yaratadi, ya’ni sinfda ijobiy, hamkorlikka asoslangan va ishonchli muhit shakllantiradi.

Zamonaviy pedagogik yondashuvlarda o‘qituvchi faoliyati sezilarli darajada o‘zgargan. U endi avtoritar rahbar emas, balki hamkor, maslahat beruvchi va motivator sifatida faoliyat yuritadi. Bu esa o‘quvchi bilan o‘qituvchi o‘rtasidagi munosabatni subyekt-subyekt darajasiga olib chiqadi. Natijada o‘quvchi o‘z fikrini erkin ifoda etadigan, mustaqil qaror qabul qiladigan shaxsga aylanadi.

O‘qituvchi tarbiya jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalardan samarali foydalanishi ham muhim ahamiyatga ega. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari, multimedia vositalari va interaktiv metodlar o‘quvchilarning qiziqishini oshiradi va tarbiyaviy ta’sirni kuchaytiradi. Masalan, video materiallar, interaktiv topshiriqlar va onlayn muhokamalar o‘quvchilarda faollik va mustaqil fikrlashni rivojlantiradi.Shuningdek, o‘qituvchi o‘zining shaxsiy namunasi orqali ham tarbiyaviy ta’sir ko‘rsatadi. Uning nutqi, muomala madaniyati, odob-axloqi va kasbiy yondashuvi o‘quvchilar uchun namuna bo‘lib xizmat qiladi. Shu sababli o‘qituvchi doimiy ravishda o‘z ustida ishlashi, kasbiy va ma’naviy jihatdan rivojlanib borishi

zarur.Tarbiya jarayonida o‘qituvchi ota-onalar bilan hamkorlikni yo‘lga qo‘yishi ham muhimdir. Oila va maktab o‘rtasidagi uzviy aloqa o‘quvchining tarbiyaviy rivojlanishida muhim rol o‘ynaydi. Bu hamkorlik orqali o‘quvchining xulq-atvori, o‘qishga munosabati va ijtimoiy faolligi yaxshilanadi.Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, o‘qituvchi faoliyati samarali bo‘lgan tarbiya jarayonida o‘quvchilarda quyidagi sifatlar shakllanadi: mustaqil fikrlash, mas’uliyat, ijtimoiy faollik, axloqiy madaniyat va jamoada ishlash ko‘nikmalari. Bu esa ularning kelajakdagi hayotiy va kasbiy muvaffaqiyatiga zamin yaratadi.

Xulosa:

Tarbiya jarayonida zamonaviy texnologiyalar va ilg‘or pedagogik tajribalardan foydalanish ta’lim sifatini oshiradi, o‘quvchini mustaqil fikrlovchi shaxs sifatida shakllantiradi va ta’lim jarayonini zamonaviy talablar darajasiga olib chiqadi. Tarbiya jarayoni shaxsni har tomonlama rivojlantirishga yo‘naltirilgan murakkab va uzluksiz pedagogik jarayon hisoblanadi. U faqat bilim berish bilan cheklanmay, balki o‘quvchining ma’naviy-axloqiy dunyoqarashi, ijtimoiy faolligi, mustaqil fikrlashi va hayotiy qarashlarini shakllantirishga xizmat qiladi.Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, tarbiya jarayonining samaradorligi bir qator omillarga bog‘liq bo‘lib, ular orasida o‘qituvchi faoliyati, zamonaviy pedagogik texnologiyalar, oila va maktab hamkorligi hamda ilg‘or pedagogik tajribalar muhim o‘rin tutadi. Ushbu omillar uyg‘unlashganda tarbiya jarayoni yanada natijador va maqsadga yo‘naltirilgan bo‘ladi.Zamonaviy yondashuvlar, xususan axborot-kommunikatsiya texnologiyalari va interaktiv metodlar tarbiya jarayonini qiziqarli, hayotiy va samarali qiladi. Bu esa o‘quvchilarning faolligini oshiradi, ularni mustaqil fikrlashga undaydi hamda jamiyat talablariga mos shaxs sifatida shakllanishiga yordam beradi.Umuman olganda, tarbiya jarayoni jamiyat rivojining asosiy omillaridan biri bo‘lib, uning samaradorligini oshirish har bir pedagogning dolzarb vazifasidir.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. O‘zbekiston Respublikasi “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni, 2020.
2. Avliyakulov N.X. Pedagogik texnologiyalar.
3. Tolipov O‘., Usmonboyeva M.
4. Xoliqov A.A.
5. UNESCO ICT in Education.